

Meeri Sipiläinen

Alakoulun fyysisten rakenteiden merkitys kouluhyvin- voinnille

Kyselytutkimus alakoulun opettajille ja koulunkäynnin ohjaajille

Opinnäytetyö

Syksy 2014

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Hoitotyön tutkinto-ohjelma

Terveydenhoitajatyön suuntautumisvaihtoehto

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SEAMK Koskenala

Tutkinto-ohjelma: Hoitoala

Suuntautumisvaihtoehto: Terveydenhoitajatyön suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Meeri Sipiläinen

Työn nimi: Alakoulun fyysisten rakenteiden merkitys kouluhyvinvoinnille - Kyselytutkimus alakoulun opettajille ja koulunkäynnin ohjaajille

Ohjaaja: Virpi Maijala lehtori, Ttm, Raija Tolonen, lehtori, THM

Vuosi: 2015

Sivumäärä: 38

Liitteiden lukumäärä: 2

Tavoitteenani opinnäytetyössäni on selvittää kouluympäristön fyysisten rakenteiden merkitystä sekä vaikutusta kouluhyvinvointiin ja sitä miten se näkyy Törnävän alakoulussa. Opinnäytetyössäni huomioin terveydenhoitajan näkökulman. Opinnäytetyöni liittyy Törnävän alakoulun ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun yhteiseen ILOA-projektiin, jonka tarkoituksena on nostaa esille terveyteen ja yhteisöllisyyteen liittyviä hyvinvointitekijöitä.

Koulujen fyysiset tilat ovat pitkälti ennalta määrättyjä ja usein koetaan, että niihin ei opettajana tai oppilaana pystytä vaikuttamaan. Kouluviihtyvyyden mittarit kertovat kouluviihtyvyyden laskusta. Koulun tiloihin on kiinnitettävä huomiota enemmän lisätäksemme kouluviihtyvyyttä sekä kouluhyvinvointia. Aiempaan tutkimustietoon pohjautuen tein koulun opettajille, koulunkäynnin ohjaajalle ja –avustajalle kyselylomaketutkimuksen, jonka avulla kartoitin henkilökunnan mielipiteitä alakoulun tiloista. Pääteemoiksi opinnäytetyössäni nousivat kouluviihtyvyys, fyysiset rakenteet ja fyysisten rakenteiden merkitys kouluhyvinvointiin.

Tutkimusmenetelmänä käytin opinnäytetyössäni laadullista tutkimusmenetelmää. Tuloksia keräsin esikartoittamalla Törnävän alakoulun tiloja ja tuottamalla kyselylomakkeen alakoulun opettajille. Aineiston analyysissä hyödynsin sisällönanalyysin menetelmää. Raporttini tulosten mukaan opettajat olivat pääosin tyytyväisiä Törnävän ala-koulun opetustiloihin. Luokkatilojen pienuus suhteessa oppilasmääriin sekä sisäilmanlaadun ongelmat nousivat esiin parannusehdotuksia mietittäessä. Toimenpiteet, jotka ovat tutkimusten mukaan parantaneet kouluviihtyvyyttä, ovat olleet sisäilmanlaadullisiin ongelmiin puuttuminen sekä oppilaiden osallistamisen lisääminen. Oppilaiden mukaan ottaminen opetustilanteiden suunnitteluun, istumajärjestyksien muunteluun ja vaihtoehtoisten opetustilanteiden järjestämiseen toimisivat kouluviihtyvyyttä nostattaen. Näitä vaihtoehtoja voitaisiin kokeilla myös Törnävän alakoulussa kouluviihtyvyyden parantamiseksi.

Avainsanat: Kouluviihtyvyys, kouluhyvinvointi, koulurakennus, koulun fyysiset tilat, opettajat, oppilaat

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Public Health Nursing

Specialisation: Public Health Nurse

Author: Meeri Sipiläinen

Title of thesis: The Impact of Primary School's Physical Structures on School Wellbeing - a research questionnaire for the teachers and study counselors

Supervisors: Virpi Maijala, Mncs, lecturer and Raija Tolonen

Year: 2015

Number of pages: 38

Number of appendices: 2

The goal of this thesis is to determine the school environment, as well as the importance of physical structures on the school well-being and how it is displayed in Törnävä Primary School. This work takes into consideration the perspective of a public health nurse. The thesis is linked to Törnävä Primary School and Seinäjoki University of Applied Sciences in the ILOA project, which aims at bringing out health and community well-being factors.

The physical facilities of schools are largely set in advance and it often feels that teachers or students cannot influence it. School satisfaction indicators show a decline in school satisfaction, therefore attention must be paid to the school space where the teaching takes place in order to increase comfort and well-being. Based on previous research, I prepared a research questionnaire for the teachers, study counselors and – assistant, with the purpose to see the staff's opinion about the school's facilities.

The research method I used in my thesis a qualitative research method. The results collected acquainted with Törnävä primary school facilities and providing a questionnaire to primary school teachers. Data analysis took advantage of the content analysis method. According to the results, it seems that teachers were mostly satisfied with the teaching facilities in Törnävä Primary School. However, the classrooms' size in relation to the number of students, as well as air quality problems appeared to be points that need improvement. Measures which, according to the research, have improved school satisfaction were addressing indoor air problems, as well as increasing the inclusion of pupils. According to the pupils, being included in the design, modification and seating arrangements and in organizing alternatively teaching situations improved school satisfaction. These options could be also tried in Törnävä Primary School in order to improve school comfort.

Keywords: School satisfaction, school building, the school's physical facilities, teachers, students

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 Johdanto.....	5
2 Hyvinvoinnista kouluviihtyvyyteen.....	6
2.1 Kouluviihtyvyys.....	6
2.2 Kouluyhteisön hyvinvointi.....	7
2.3 Kouluviihtyvyys Suomessa.....	8
3 Alakoulujen fyysiset rakenteet.....	9
3.1 Kouluympäristö osana fyysisiä rakenteita.....	10
3.2 Fyysisten rakenteiden vaikutus meluun.....	10
3.3 Fyysisten rakenteiden yksilöllinen suunnittelu.....	11
4 Fyysisten rakenteiden merkitys kouluhyvinvoinnille.....	13
5 Törnävän alakoulu.....	16
6 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus.....	18
7 Tutkimusmenetelmät.....	19
7.1 Laadullinen tutkimusmenetelmä.....	19
7.2 Aineiston keruu menetelmät.....	20
7.3 Aineiston analyysi.....	21
8 Tulokset.....	24
8.1 Esikartoitus.....	24
8.2 Opettajien ja koulunohjaajien näkemys kouluympäristöstä.....	25
8.2.1 Törnävän alakoulun opiskeluympäristö.....	26
8.2.2 Oppilaiden viihtyminen alakoulun tiloissa.....	26
8.2.3 Viihtyisän koulun määritelmä.....	27
9 Pohdinta.....	29
10 Johtopäätökset.....	31
LÄHTEET.....	34
LIITTEET.....	38

1 Johdanto

Terveystieteiden näkökulmasta kouluympäristö ja sen fyysiset rakenteet ovat tärkeä tekijä koululaisen hyvinvoinnille sekä oppimiselle. Fyysiset olosuhteet, joihin kuuluvat muun muassa itse luokkatilat, viihtyvyys, valoisuuteen liittyvät ominaisuudet sekä pulpettien ja muiden työvälineiden sopivuus, vaikuttavat lasten oppimiseen. (Nuikkinen 2009, 35) Fyysisten ominaisuuksien merkitys korostuu arkipäiväistä työskentelyä ajatellen. Huonosti valaistuissa tiloissa, epäsopivissa työtuoleissa tai näyttöpäätte väärin sijoitettuna ei ole miellyttävä tapa työskennellä kenellekään.

Opinnäytetyön prosessin aloittaessani mietin miten haluan tutkimusongelmaani lähestyä ja mitä haluan tekemälläni työllä saavuttaa. Halusin lähestyä kouluhyvinvointia fyysisten rakenteiden kautta, joihin opettajina ja oppilaina emme itse lähtökohtaisesti pysty suuresti vaikuttamaan. Tilat sekä toimintamahdollisuudet vain hyväksytään ajattelematta välttämättä niiden merkitystä käsityksellemme koulusta ja kouluviihtyvyydestä. Koululaisten osallistamisen korostuessa uudessa opetus-suunnitelmassa (2014) myös oppilaille täytyisi antaa mahdollisuus vaikuttaa koulun tiloihin ja opetustilaisuuksiin. Tämä mahdollisuus parantaa merkittävästi koululaisten kouluviihtyvyyttä (Harinen & Halme 2012, 45-46).

Opinnäytetyöni liittyi Törnävän alakoulun ILOA- hyvinvointiprojektiin ja on yksi osa koko Seinäjoen ammattikorkeakoulun yhteistä projektia. Tähän liittyen opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa opettajien sekä koulunavustajien mielipiteitä alakoulun toimivuudesta ja parantaa kouluhyvinvointia sekä opettajien viihtymistä koulun tiloissa. ILOA- hyvinvointiprojekti haluaa tuoda iloa koululaisille ja sen pohjalta yhtenä tavoitteena oli selvittää juuri koululaisten sekä kouluhenkilökunnan viihtyvyyttä sekä hyvinvointia alakoulun tiloissa.

2 Hyvinvoinnista kouluviihtyvyyteen

Kouluhyvinvointi käsitteenä on hyvin abstrakti ja moniulotteinen, jonka takia sitä on vaikea määritellä tarkasti ja yksiselitteisesti. Määritelmään vaikuttavat myös eri kulttuurit ja yhteiskunta erot. (Harinen & Halme 2012, 17) Yleisimmin kouluviihtyvyyttä määritellään lapsen kokemukseksi kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnistaan koulun fyysisissä ja sosiaalisissa tiloissa. (Haapasalo, Välimaa & Kannas 2010)

Allardtin (1998, 9) mukaan ihmisen hyvinvointi perustuu tarpeisiin ja niiden tyydyttämiseen. Hyvinvoinnin lähtökohtana on elintason tarpeiden tyydyttäminen (Having), yhteisyyssuhteiden (Loving) ja olemisena olemisen (Being) tarpeiden täyttäminen. Koulumaailmaan käännettynä Allardtin (1998, 37-38) hyvinvoinnin määrittelyt Having, Loving ja Being liittyvät koulurakennuksen onnistuneisiin toimintamahdollisuuksiin ja onnistuneisiin ystävyyssuhteisiin. Onnellisuuden ja onnettomuuden kokemukset, luokassa toimimisen aktiivisuus, korvaamattomuuden tunteen saavuttaminen sekä itsensä toteuttamisen kokemukset tukevat kouluhyvinvointia. Hyvinvointi koulussa voidaan siis määritellä Allardtin (1998, 50) mukaan myönteisinä kokemuksina koulumaailmassa.

Konun (2002, 6) koulun hyvinvointimallissa hyvinvoinnin merkittävimiksi tekijöiksi on nostettu koulun olosuhteet, kuten fyysiset olot, opetuksen organisointi ja oppilaille tarjotut palvelut sekä sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttamisen mahdollisuudet ja terveydentila. Lasten kokemus osallisuudestaan ja tunne kyvykkyydestä, että he ovat hyviä jossain, on liittynyt vahvasti kouluhyvinvointiin. (Fattore ym. 2007, 21)

2.1 Kouluviihtyvyyttä

Kouluviihtyvyyttä ja kouluhyvinvointi ovat käsitteitä, jotka limittyvät toistensa kanssa tiiviisti. Molemmilla kuvataan oppilaiden tuntemuksia koulusta, sen fyysisestä ja sosiaalisesta ilmapiiristä sekä siellä olosta. Yleisimmin kouluviihtyvyyttä määritellään lapsen kokemukseksi kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnistaan koulun fyysisissä ja sosiaalisissa tiloissa. (Haapasalo, Välimaa & Kannas 2010) Kouluviihtyvyyttä on myös määritelty kouluelämänlaaduksi, johon liittyvät yksilön sosiaalisen elämän

taso ja monipuolisuus yksilön itsensä kokemana. Termi tarkoittaa arkielämässä hyvää oloa, joltakin tuntumista sekä iloa ja tyydytystä tuottavien asioiden olemassaoloa (Linnankylä & Malin 1997, 114). Kouluviihtyvyydellä on monia osa-alueita. Kouluyhteisön viihtyvyyteen vaikuttavat oppimisen ja opetuksen mielekkyys, opettajien ja oppilaiden välisen vuorovaikutuksen toimivuus sekä koko koulun ilmapiiri (Peippo 2006, 4).

Kouluviihtyvyydestä ja kouluhyvinvoinnista puhuessa voidaan todeta, että koulusta pitäminen on kuitenkin 2000-luvun aikana parantunut niin tytöillä kuin pojilla. Se onko koulusta pitäminen sama asia, kuin kouluhyvinvointi tai kouluviihtyvyys, onkin sitten aivan oma kysymyksensä. (Harinen & Halme 2012, 13-15) Kouluviihtyvyydestä kertovien tutkimustulosten perusteella halusin tarkastella kouluympäristön fyysisiä rakenteita terveydenhoitajan näkökulmasta ja selvittää vaikuttavatko koulurakennukset oppilaiden viihtyvyyteen. Minua kiinnosti myös onko terveydenhoitajalla mahdollisuuksia vaikuttaa kouluviihtyvyyteen.

2.2 Kouluyhteisön hyvinvointi

On tärkeää, että kouluyhteisöä tarkastellaan kokonaisuutena, jossa henkilökunnan hyvinvointi heijastuu niin oppilaiden hyvinvointiin, kuin viihtymiseen sekä näiden myötä myös oppimiseen (Nuikkinen 2009, 34). Kouluympäristön fyysinen ja esteettinen olemus vaikuttavat ekologisen terveystieteiden mukaan lasten mielihyväkokemusten ja virikkeisyyden kautta heidän hyvinvointiin (Holopainen & Lehtonen 1994).

Oppilaiden hyvinvoinnin näkökulmasta ilmeni kansallisesti tehdyn Kouluterveyskyselyn 2013 mukaan useita hyvinvointia alentavia seikkoja. Koulun fyysisistä rakenteista negatiivisimmin kouluhyvinvointiin vaikuttivat huono ilmanvaihto tai huoneilma. Huonon sisäilman lisäksi esille nousivat negatiivisesti vaikuttavina tekijöinä mm. lämpötila, epämukavat työtuolit ja -pöydät. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2013)

2.3 Kouluviihtyvyys Suomessa

Kansainvälisissä vertailututkimuksissa Suomen kouluviihtyvyyden on todettu olevan paljon heikommalla tasolla kuin Pisa- tutkimuksissa mitattavat koulusaavutukset, joiden ansiosta Suomi on päässyt tulosten kärkikastiin. Vuonna 2005 Opetushallitus perusti kouluviihtyvyystryhmän pohtimaan kouluviihtymättömyyden syitä. Koulussa viihtyminen ei ole yhden asian takana vaan se koostuu monista yksityiskohdista. Tärkeää on, että kouluympäristö tarjoaa sopivassa määrin haastetta. (Kouluhyvinvointiryhmän muistio 2005, 27)

Palonevan (2008) 10 vuotisen kouluhyvinvointitutkimuksen mukaan kouluissa viihtyvyyttä ei luoda pelkin normein, vaan sen saavuttamiseen tarvitaan ymmärrystä ja aitoa yhteistyötä eri tahojen kesken. Tutkimuksessa selvitettiin koululaisten mielipiteitä mm. koulun olosuhteista väittämien avulla. Väittämät koskivat luokkatiloja, ilmastointia, työtuoleja ja –pöytiä, muita opiskeluun liittyviä tiloja sekä itse koulurakennusta ja sitä miten viihtyisiä sekä turvallisia tilat olivat. Yläasteellisista kyselyyn vastanneista oppilaista 40% piti koulun tiloja viihtyisinä ja turvallisinä.

Kouluviihtyvyys on kuitenkin lisääntynyt THL:n kouluterveyskyselyn mukaan (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos 2013). Koulusta melko paljon pitävien poikien ja tyttöjen ryhmä on kokenut suuren kasvun, kun taas koulusta lainkaan pitämättömien ryhmä on pienentynyt 2000- luvulla. Kyselyn mukaan yläasteellisista oppilaista 54% prosenttia koki vuonna 2013 koulun fyysisissä työoloissa puutteita. Huono ilmanvaihto, sopimaton lämpötila ja epämiellyttävät työtuolit aiheuttivat kyselyyn vastanneiden oppilaiden mukaan epämiellyttävät työskentelyolosuhteet.

3 Alakoulujen fyysiset rakenteet

Fyysiset rakenteet pitävät sisällään rakennukset sen eri rakennusosineen ja teknisine järjestelmineen sekä koulun välittömän lähiympäristön välituntipihoineen, liikennealueineen, liikunta-alueineen ja lähimetsineen. (Opetustoimi, 2012)

Kouluhyvinvoinnille koulurakennuksella on todettu olevan merkitystä julkaistujen kyselyjen mukaan (Kouluterveyskysely 2013). Kouluhyvinvoinnista keskustellessa esiin täytyy ottaa erityisesti myös koulun muuttumattomat fyysiset rakenteet. Fyysisten rakenteiden merkitystä kouluviihtyvyydelle ei voi vähätellä.

Koulun fyysiset ominaisuudet nähdään usein valmiiksi annettuina, joihin ei pystytä itse vaikuttamaan muulla tavalla kuin pulpettien sijoittelulla (Kunnari 2008, 150). Koulurakennusten fyysiset ominaisuudet luokkatilojen koosta, palonkestävyydestä, valaistuksesta, ilmanvaihdosta ja lämpötiloista on tarkasti määritelty rakennuslainsäädännöissä ja –normeissa. Tällä on pyritty turvaamaan koulujen tasalaatuisuus ja oppilaiden turvallisuus (Nuikkinen 2009, 20-21). Se miten nämä määrätyt määrät vaikuttavat lasten kouluhyvinvointiin tai –viihtyvyyteen, ja näiden kautta oppimiseen, ei ole tutkittu. Näissä lainsäädännöissä ei ole otettu huomioon sosiaalista ja psyykkistä hyvinvointia tai että sille ylipäättään täytyisi asettaa normisto, toisinkin juuri mainitsemalleni fyysiselle hyvinvoinnille.

Nuikkisen mukaan (Nuikkinen 2005, 95) koulurakennus ei suoranaisesti vaikuta koululaisten oppimiseen, vaan se vaikuttaa oppimiseen välillisesti. Rakennuksen mukana määräytyvät opetuksen järjestelymahdollisuudet, sosiaalisen toiminnan ja suhteiden muodostuminen, ilmapiiriin sekä itsensä toteuttamisen eri mahdollisuudet.

Fyysisten rakenteiden välillistä vaikutusta hyvinvointiin ei tule kuitenkaan väheksyä. Alakoulu aikoja muistellessa ensimmäisenä mieleen nousee kuitenkin itse koulu, jossa opetus tapahtui. Sen tarjoamat mahdollisuudet ja rajoitteet sekä se miten niitä hyödynnettiin.

3.1 Kouluympäristö osana fyysisiä rakenteita

Kouluympäristöllä tarkoitetaan opiskeluun suunnattua ympäristöä, kouluympäristöä. Opiskeluympäristöön taas liittyvät sosiaalinen ilmapiiri, oppilaat sekä opettaja. Ne yhdessä muodostavat opiskeluympäristön koulun fyysisten tilojen ja rakenteiden kanssa. (Vahtivuori, Wager & Passi 1999, 266)

Nuikkisen (2005, 31) mukaan termissä koulurakennus yhdistyy, niin oppilaiden opiskeluympäristö, kuin opettajien työympäristö. Koulurakennukseen kuuluvat siis toimintamahdollisuudet, sosiaalinen ympäristö sekä psyykinen ympäristö. Koulurakennus ei yksinään terminä kerro mitä se pitää sisällään käytännössä.

Koulujen fyysiset rakenteet ovat tärkeitä oppilaille, mutta samalla tavalla ne vaikuttavat koulun henkilökuntaan, opettajiin ja avustajiin. Jokapäiväiset työskentelyolosuhteet ja niiden vastaavuus viihtyvyydestä ja niiden maksimaalinen hyödyntäminen opetukseen ja työntekoon määrittävät pitkälti onnistuneen työpäivän.

3.2 Fyysisten rakenteiden vaikutus meluun

Fyysisiin ominaisuuksiin kuuluvat tärkeänä osana valaistus, lämpötila, sisäilman laatu, melun taso, ergonomia sekä koulun viihtyvyys ja esteettisyys (Savola 2006, 13). Luokkatilojen koko ja näin ollen kapasiteetti tulee suhteuttaa ja selvittää oppilasmääriin verrattuna. Kuinka monta oppilasta luokkatilassa voi kerralla olla määräytyy tilan suuruudesta, ilmanvaihdon riittävydestä sekä työsuojelumääräyksistä. (Stakes 2002, 47)

Koulupäivän aikana päivittäinen melun yläraja on 85 dB. Arvon ylittyessä Työsuojeluhallinnon mukaan (2010) työnantajan on huolehdittava siitä, että työntekijöillä on mahdollisuus käyttää kuulosuojaimia. Moniko opettaja voi käyttää esimerkiksi välituntia valvomassa ollessaan kuulosuojaimia, kun melutaso voi nousta liikenteen hälinän lisäksi jopa 95 dB. Luokkatiloissa melutaso voi olla jopa 80-90 dB. (Työsuojeluhallinto 2010)

Luokkahuoneiden suunnitteluun huomiota kiinnittämällä ja suunnittelussa huomiota ottaessa äänen vaimentamisen melutasoa voidaan alentaa jopa 5 dB. Ympä-

ristön aiheuttama taustamelu, kuten ilmastointilaitte ja tuulettimet voivat aiheuttaa itsessään jopa 40-60 dB äänen. (Oulun kaupunki, 2004) Näin ollen kouluissa melun tasoa tulisi tarkkailla säännöllisesti ja olisi pyrittävä tekemään muutoksia melutason laskemiseksi esimerkiksi rakenteellisilla toimilla. (Stakes 2002, 47)

3.3 Fyysisten rakenteiden yksilöllinen suunnittelu

Koulun fyysisillä ominaisuuksilla on huomattu olevan suuri vaikutus koululaisten terveyteen. Kouluympäristön tulisi olla mahdollisimman yksilöllisesti suunniteltu niin, että suunnittelussa pystyttäisiin ottamaan huomioon kaikki erityyppiset oppilaat. Kouluympäristön tulisi olla myös oppimiseen motivoiva ja valmis tarjoamaan haasteita oppilaille. Oppimisympäristön tulee olla ennenkaikkea turvallinen ja hyvinvointia edistävä. (Savola 2006, 13)

Koulun fyysisiin ominaisuuksiin työtilojen lisäksi kuuluvat työtilojen välineet ja niiden kautta toteutuva ergonomia. Lasten pituuskasvu vaihtelee yksilöllisesti ja lasten väliset kokoerot samalla luokalla voivat olla suuria. Lyhyimmän ja pisimmän oppilaan välillä voi olla jopa 20 cm eroa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, vanhempainnetti) Viimeisen vuosisadan aikana lasten pituuskasvu on lisääntynyt selkeästi ja näin ollen usein koulujen perinteiset työpisteet ovat väärin mitoitettuja.

Pituuskasvun erojen vuoksi on tärkeää pystyä takaamaan lapsille koulussa yksilölliset ja ergonomisesti oikean kokoiset työpisteet, joissa opiskelija pystyy tekemään työtänsä. Samalla myös oikeankokoisilla työvälineillä ehkäistään TULE- sairauksia. Tätä ei kuitenkaan ole otettu huomioon työpisteiden koossa merkittävästi. (Saarni 2009, 22-24)

Tyttöjen ja poikien väliset pituus- ja kokoerot ovat myös merkittäviä etenkin yläkouluissa. Tyttöjen pituuskasvu sijoittuu 12-13 ikävuoteen ala- ja yläkoulun taitteeseen. Pojilla nopean kasvun kausi alkaa hieman myöhemmin, mutta tällöin pituuskasvua tulee runsaasti. Tällaisille pituuskasvun pyrähdyksille ei ole kuitenkaan mahdollisuutta vastata muuttamalla työpisteitä kasvun mukaan. (Saarni 2009, 22-24) Usein koulun työpisteissä ei ole lainkaan säätömahdollisuutta, johon aikuise-
na työssäkäyvänä ihmisenä me olemme jo tottuneet. Työpaikallamme istuessam-

me vieraalle tuolille säädämme aina tuolin oikealle korkeudelle. Tätä mahdollisuutta ei kouluissa oppilailla ole.

Koululaisilla yleisiä tuki- ja liikuntaelinten oireita ovat selkä- ja niskahartiaoireet, jotka ovat 2000-luvulla lisääntyneet. Näiden samojen oireiden on todettu siirtyvän myös aikuisiälle. Yleisestikin istumisen määrä koulupäivien ulkopuolellakin on lisääntynyt, joka osaltaan edistää erilaisten kiputilojen, kuten selän kipujen kasvavaa määrää. (Saarni 2009, 11) Kouluissa väärän kokoiset työpisteet aiheuttava päänsärkyä, niska-, hartia ja selkäkipuja ja voivat vahingoittaa oppilaan terveyttä pysyvästikin (Stakes 2002, 47).

4 Fyysisten rakenteiden merkitys kouluhyvinvoinnille

Harisen ja Halmen tutkimuksen (2012, 19) mukaan kouluviihtyvyyteen vaikuttavat yhtälailla henkistä hyvinvointia tuottavina tekijöinä arkisen kouluympäristön esteettisyys sekä viihtyvyys. Koulurakennusten sekä –pihojen suunnittelussa käytetään paljon funktionaalisuutta sekä perusteena suunnittelulle on rakennusten ja alueiden helppohoitoisuus.

Toisena tarkastelukohteena viihtyvyyttä tutkittaessa esiin tulee toimitilojen eli luokkien ja opettajien huoneiden viihtyvyys sekä toimivuus. Opetusta pitäisi pystyä toteuttamaan luovasti ja yhdessä tekemisen kautta. Nämä kasvatustieteellisinä tärkeinä pidettävät asiat, vastassaan jo olemassa olevien rakenteiden ja tilaratkaisujen rajoitteisuus sekä standardimitat, tuovat hankalan ristiriidan, kun ajatellaan kouluviihtyvyyttä. (Harinen & Halme 2012, 35-36)

Kolmantena huomion kiinnittämisen kohteena Harisen ja Halmen (2012, 35-36) mukaan on koululaisen terveellinen ja turvallinen arkiympäristö keskeisenä oikeutena. Vastassaan näille perusoikeuksille on kunnilla tiukka säästöpolitiikka koulujen rakentamista ja erityisesti korjaamista sekä varustelua koskien.

Näiden kolmen vastakkain asettelujen ristitulessa on siis koululaisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kokeminen. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa (1989) kuvataan erilaisia hyvään, yhdenvertaiseen ja oikeudenmukaiseen lapsuuteen liittyviä pääasioita. Nämä samat teesit ovat rinnastettavissa myös koululaisten kouluhyvinvointiin. Peruskoulun opetussuunnitelmassa sivutaan myös aihetta, jonka mukaan lapsen mielipidettä on kuunneltava. Yleissopimuksen artiklassa 29. (YK:n yleissopimus lasten oikeuksista. 1989) käsitellään lasten elinympäristöä, joka tässä voidaan määrittää koskemaan myös lapsen kouluympäristöä.

Lapsiasiainvaltuutetun ”Asiaa aikuisille” –raportissa (Tuononen 2008) käsitellään kouluviihtyvyyttä juuri oppilaiden näkökulmasta. Tutkimustuloksista kävi ilmi lapsille esitettyjen kysymysten pohjalta, että he kokevat pystyvänsä vaikuttamaan oppimisympäristöönsä hyvin vähän. Vastaukset kysymyksiin pyörivät samojen teemojen ympärillä, kuten koulutilojen toimivuus ja arjen estetiikka. Lasten vastaukset liittyivät paljon luokkahuoneiden ja opetuksen ulkopuolisiin asioihin. Merkitseekö

tämä sitä, että lapset kokevat ettei heillä ole mahdollisuutta vaikuttaa luokassa tapahtuvaan toimintaan. Heillä oli paljon mielipiteitä koskien kouluruokaa ja välituntitoimintaa, mutta koulutyöhön liittyen oppilailla ei ollut ajatuksia. (Harinen & Halme 2012, 37)

Koulujen tunnistettavuus kaupunkikuvassa sairaalamaisiksi tai laitosmaisiksi synnyttävät mielikuvia, kuten keskitysleiri, kidutuskammio tai hullujenhuone (Gordon, Lahelma & Tolonen 1995). Tämä kertoo paljon lasten mielipiteistä erityisesti vanhaa kouluarkkitehtuuria vastaan. Koulujen suunnittelu pelkästään niiden toimivuuden varaan laskien on saanut koulut muuttumaan helposti laitosmaisiksi koulutusorganisaatioiksi. Kouluarkkitehtuurin kehittyessä on huomioon otettu myös henkilökunnan ja oppilaiden viihtyvyyttä. Fyysisen ympäristön standardimaista ja kaavoja noudattavaa suunnittelua on aloitettu haastamaan järjestelmällisesti, joka näkyy esimerkiksi uusien koulurakennusten luovemmassa suunnittelussa. (Harinen & Halme 2012, 37)

Fyysisen ympäristön merkitys ilmenee hyvinkin erilaisissa konteksteissa. Esimerkiksi Nuikkisen (2009, 277) mukaan koulun fyysiset olosuhteet ovat yhteydessä kokemukselliseen ja sosiaaliseen ilmapiiriin yhdessä koulun toimintamahdollisuuksien kanssa. Tutkimuksessa ilmeni myös, että positiiviset kokemukset koulurakennuksesta näyttäytyivät psyykkisenä hyvinvointina emotionaalisen tunteen lisäksi. Psykkiseen hyvinvointiin liittyivät koettu vaikutusmahdollisuus ja osallisuuden tunne kouluympäristön kehittämisessä. Samassa tutkimuksessa ilmeni myös rakenteiden vaikutus turvallisuuden tunteen kokemiseen.

Kouluympäristön fyysisistä rakenteista merkittävänä koetaan myös koulupihan ja alueen merkitys. Kuntien panostus ja lisäresurssien myöntäminen koulupihojen kunnostamiseksi on otettu vastaan kouluilla erittäin suurella ilolla. Uusille koulupihoille on jopa haluttu järjestää nimenkeksimiskilpailuja. Uusien toimivien ja viihtyisien tilojen lämpimä vastaanotto ja innokas suhtautumistapa kertovat hyvin paljon siitä, miten suuri merkitys yhteisölle miellyttävillä tiloilla on. (Harinen & Halme 2012, 37)

Terveystieteillä on myös merkittävä vaikutus oppilaiden kouluhyvinvointiin ja fyysisten rakenteiden tilaan. Kouluterveydenhoitaja kartoittaa terveystarkastuksien

avulla oppilaiden terveydentilaa ja hyvinvointia havainnoimalla, esitieto- ja puheeksi ottoa tukevien lomakkeiden avulla, haastattelemalla, kliinisillä tutkimuksilla sekä päivähoidohenkilöstön tai opettajan antaman arvion mukaan. Tärkeää on pyrkiä tunnistamaan lapsen voimavarat ja tuen tarve. (Hakulinen-Viitanen ym. 2012, 33-47)

Kouluterveydenhoitajan tulisi tuoda enemmän esiin opettajille keinoja, miten he voivat vaikuttaa koulutiloihin niin, että se tukisi oppilaiden oppimista ja kouluviihtyvyyttä. Pienillä muutoksilla oppilaiden istumajärjestykseen pystytään tuomaan vaihtelevuutta oppilaille. Opettajien olisi helppo hyödyntää kouluterveydenhoitajan antamia valmiita ohjeistuksia istumajärjestysvaihtoehdoista. Ilmanlaadun parantamiseksi riittävä tuuletus ja mahdollisen läpivedon tuottaminen luokahuoneeseen olisi tarpeellista edes välituntien aikana.

Kouluterveydenhoitajalla ollessa vähäiset vaikutusmahdollisuudet koulujen rakenteiden parantamiseksi työterveyshuollon terveydenhoitajalla keinot ovat hieman paremmat. Lakisääteiset työpaikkaselvitykset ja työntekijöille tehtävät määräaika- set terveystarkastukset kertovat työpaikan tilanteesta ja henkilökunnan terveydentilasta. Työterveyshuollon tehtäviin kuuluvat mm. työn vaarojen ja kuormitustekijöiden terveydellisen merkityksen arviointi, työterveyden edistäminen ammattitautien ja työperäisten sairauksien toteaminen sekä ennaltaehkäisy ja seuranta. (Uitti 2014, 138-161)

Työpaikkaselvityksessä tehdään arvio työn, työympäristön ja työyhteisönterveysvaaroista ja -haitoista. Arvion perusteella tehdään johtopäätökset työolosuhteiden terveyteen ja työkykyyn vaikuttavista keskeisistä tekijöistä sekä yhdessä työpaikan kanssa sovitaan työpaikalla tehtävät toimenpiteet. Työterveyshuollon monimmitilinen tiimi seuraa sovittujen toimenpiteiden toteutumista ja vaikutuksia työntekijöiden terveyteen. (Uitti 2014, 138-161)

5 Törnävän alakoulu

Törnävän alakoulun alue tarjoaa laajan koulualueen 290 oppilaalleen. Koulualueeseen kuuluu neljä erillistä rakennusta, joista vanhin on vuonna 1954 valmistunut Kivikoulun nimeä kantava osa. Lisäksi koulualueeseen kuuluvat Puukoulu, erillinen puukäsitöiden rakennus sekä päärakennus. Koulun laaja ja virikkeellinen piha-alue on toteutettu yhdessä Nuoren Suomen ja Länsi-Suomen lääninhallituksen pilotti-projektina lähiliikuntapaikkarakentamisessa. (Seinäjoki, varhaiskasvatus ja –koulutus 2014) Koulun henkilökuntaan kuuluvat luokka-asteiden omat opettajat, erityisopettaja sekä kieltenopettajat. Opettajia on yhteensä kaksikymmentä, koulunkäynnin ohjaajia viisi sekä avustajia yksi. (Seinäjoki, varhaiskasvatus ja –koulutus 2014)

Koulun päärakennus sijaitsee piha-alueen laidalla, keskeisessä asemassa verrattuna muihin opetusrakennuksiin. Päärakennuksessa sijaitsee myös koulun yhteinen ruokala ja ruokailutila. Rakennuksen käytävät ovat somistettu osittain koulu-laisten kuvaamataidon töillä ja seiniltä löytyvät myös yhteiset järjestyssäännöt sekä ohjeita kaikille mukavaan koulupäivään.

Törnävän alakoulusta ensimmäisenä jäivät mieleen piha-alueen tilavuus sekä virikkeellisyys ja koulurakennuksien moninaisuus. Koulualueen eri rakennukset ja rakennuksien tarjoamat erilaiset oppimismahdollisuudet sekä tilat luokka-asteittain tuovat vaihtelua oppilaille luokalta toiselle siirtyessä.

Alakoulun sijainti liikennöidyn tien vieressä on otettu huomioon aitaamalla piha-alue ja järjestämällä koulun alkamis- ja loppumisajat ruuhkattomiin aikoihin. Tämä lisää oppilaiden turvallisuutta. Piha-alueen selkeä eristys liikenteestä ja tarpeeksi virikkeellinen välituntialue toimivat hyvin oppilaiden käytössä ja luo selkeät rajat koulun alueelle.

Törnävän alakoulu tarjoaa opetusta 7-12 -vuotiaille oppilaille. Seitsemän vuotiaan lapsen koulun aloittamiseen liittyy paljon kokemuksia, jotka vaikuttavat suhtautumiseen koulumaailmaan jatkossakin. Myönteinen kokemus koulunaloittamisesta saa lapset kokemaan koulun tärkeänä ja he arvioivat myönteisesti myös oppimis- ja menestymismahdollisuutensa koulussa sekä tulevaisuudessa. (Peters 2010, 15)

Mannerheimin lastensuojeluliiton (Hyvä alku koulutielle- opas 2014) mukaan koulun aloittavan seitsemän vuoden ikäisen lapsen ajattelutoiminnot kehittyvät nopeasti uusien ympäristöjen tullessa mukaan hänen maailmaansa. Koulun aloittaminen tyydyttää lapsen jatkuvaa tiedonhalua ja uusiin asioihin tutustumista. Lapsi alkaa itsenäistyä ja kasvattaa sosiaalisia taitojaan ja oppii toimimaan ilman vanhempien läsnäoloa erilaisissa tilanteissa.

Ensimmäisellä ja toisella luokalla oleva lapsi on nopea oppimaan uutta, yhteistyökykyinen, innokas sekä sopeutuva. Tämän ikäiselle lapselle on tärkeää saada tekemästään työstä kiitosta ja kokea onnistumisen tunteita suoriutuessaan tehtävistään. Kaverit tulevat koulun myötä yhä tärkeimmiksi ja opettajasta muodostuu suuri auktoriteetti. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2014)

Kasvaessaan ja siirtyessään ylemmille luokille lapset alkavat olla jo vakiintuneita kouluelämään ja sen sääntöihin. Neljännellä luokalla oleva lapsi on jo saavuttanut oman tasapainonsa kouluelämässä ja löytänyt kaveripiirinsä. Murrosiän merkit alkavat näkyä lapsen käyttäytymisessä ja fyysisessä kehityksessä. Oman mielipiteen esiin tuominen ja ympärillä olevien asioiden arvostelu ja vastustelu kuuluvat itsenäistymiseen ja oman mielipiteen kehittämiseen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2014)

Murrosiän tuomat muutokset kehossa ja mielessä hämmentävät lasta ja tekevät koulumaailmasta taas uudestaan hieman haastavamman käsitellä. Fyysiset muutokset ovat yleensä nopeammin ilmeneviä muutoksia murrosikäisen lapsen kehossa ja psyykkiset muutokset tulevat vasta hieman fyysisten muutosten jälkeen. Koulua voidaan kokea ahdistavana ja auktoriteetit, kuten opettajat ärsyttävinä. Murrosiän myllerrys kestää nuorilla alakoulun kuudennelta luokalta läpi yläasteen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2014)

6 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyö liittyy Törnävän alakoulun ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun yhteiseen ILOA-projektiin, jonka tarkoituksena on nostaa esille terveyteen ja yhteisöllisyyteen liittyviä hyvinvointitekijöitä.

Tavoitteena opinnäytetyössä oli kiinnittää huomiota fyysisiin rakenteisiin terveydenhoitajan näkökulmasta. Tarkoituksena opinnäytetyössä oli selvittää kouluympäristön fyysisten rakenteiden merkitystä kouluhyvinvointiin.

Opinnäytetyön tutkimusongelmat:

1. Millainen merkitys alakoulun fyysisillä rakenteilla on oppilaiden ja opettajien kouluviihtyvyyteen.
2. Miten terveydenhoitaja pystyy vaikuttamaan fyysisiin rakenteisiin.

7 Tutkimusmenetelmät

7.1 Laadullinen tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä tarkoituksena on kuvata todellista elämää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkimusmenetelmässä on tarkoitus löytää tai paljastaa tosiasioita. (Hirsjärvi 2009, 152)

Laadulliselle tutkimukselle olennaista on myös käyttää tutkimusmetodeja, joissa tutkittavan tai tutkittavien kohteiden näkökulmat tulevat esille. Kohdejoukon tarkoituksen mukainen valinta ja aineiston tapauksien käsittely ainutlaatuisina on kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä. (Hirsjärvi 2009, 163)

Kvalitatiivisen tutkimustoiminnan mukaisesti määritin ennen tutkimuksen aloittamista keskeisiä käsitteitä aiheesta. Tieteellisen tiedon hankinnassa ilmiöt pyritään käsitteellistämään. Välittömien kokemusten lisäksi pyritään hahmottamaan asioita yleisellä, teoreettisella tasolla (Hirsjärvi 1997, 144). Esimerkiksi toiminnoista puhuttaessa ne on saatava käsitteen muotoon, jotta niistä voidaan kommunikoida. (Eskola & Suoranta 2000, 143). Näitä käsitteitä olivat fyysiset rakenteet, kouluympäristö, kouluhyvinvointi ja viihtyisä koulu.

Laadullisessa tutkimuksessa tyypillistä on se, että tutkijalla ei ole ennalta päätettyjä oletuksia tutkimuksen kohteesta tai tuloksista, jolloin tutkijalla on hypoteesittomuus kohteeseen. Törnävän alakoulu oli minulle vieras paikka ja näin ollen hypoteesittomuus toteutui. Kuitenkin työhypoteesit, ns. arvaukset analyysin tuloksista ovat mahdollisia ja jopa suotavia laadullisessa tutkimuksessa ja esikartoitus vaiheen jälkeen tutkimuksesta muodostuikin olettamuksia koulun fyysisten rakenteiden tilasta ja niiden vaikutuksesta kouluhyvinvointiin. (Eskola & Suoranta 2000, 19-20)

Laadullisessa tutkimuksessa niinkuin tässäkin opinnäytetyössä oltiin kiinnostuneita säännönmukaisuuksien keksimisestä, elementtien tunnistamisesta ja niiden kartoituksesta ja mallien löytämisestä. Tutkimuksessa oli tärkeää ymmärtää toiminnan

merkityksiä ja löytää toistuvia teemoja, joita tulkitsin kyselylomakkeen vastauksista. (Hirsjärvi 1997, 167-168)

Tavoitteena kvalitatiivisessa tutkimuksessa on ilmiön tulkinta ja merkityksenanto. Laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena on ymmärtää toimintaa tai antaa teoreettisesti mielekäs tulkinta ilmiöstä. Tulkinta tarkoittaa, että tutkija pohtii analyysin tuloksia ja tekee niistä johtopäätöksiä. (Hirsjärvi 1997, 159)

7.2 Aineiston keruu menetelmät

Aineiston keruu alkoi esikartoituksella Törnävän alakoulun tiloissa ja kouluympäristössä. Esikartoitus vaiheessa Törnävän alakoululla käytin avukseni kyselylomakkeen avoimia kysymyksiä. Haastattelin esikartoitusvaiheessa alakoulun henkilökuntaa. Esikartoitus Törnävän alakoululla tapahtui huhtikuussa 2014.

Valitsin aineiston keruu menetelmäksi kyselylomakkeen saadakseni tietoa Törnävän alakoulun opettajilta ja koulunkäynnin ohjaajilta. Kyselylomakkeen avulla pyrin tuomaan esille tutkittavien näkökulman ja näin ollen tarjoamaan uusia näkökulmia (Hirsjärvi 2009, 152). Kyselylomake (LIITE 1) koostui kuudesta (6) avoimesta kysymyksestä, jotka etenivät helpoimmasta vaikeampaan. Käytin kyselylomakkeen luomiseen apuna keräämääni aineistoa koskien kouluviihtyvyyttä sekä koulujen fyysisiä rakenteita.

Kyselyyn vastasi yhteensä viisitoista opettajaa ja kaksi koulunkäynnin avustajaa. Lomakkeen kysymykset määritin vastaamaan tutkimusongelmiani. Kysymykset 1-2 koskivat Törnävän alakoulun tiloja ja sitä mitä parannettavaa tiloissa olisi. Kysymykset 3-4 käsittelivät oppilaiden viihtyvyyttä alakoulun tiloissa ja mitä positiivista sekä negatiivista koulun tiloissa on. Viihtyisän koulun määritelmää selvitettiin kysymys numero 5 avulla. Viimeinen kysymys numero 6 keräsi yleisiä mielipiteitä liittyen koululaisten hyvinvointiin.

Kysely toteutettiin Törnävän alakoululla opettajainhuoneessa 22.5.2014 pitkän välitunnin aikana. Aikaa kyselylomakkeen täyttämiseen varattiin 30 minuuttia. Opettaja Törnävän alakoulussa on yhteensä kaksikymmentä ja koulunkäynnin ohjaajia viisi. Paikalla kyselylomaketta täyttämässä oli viisitoista opettajaa sekä kaksi kou-

lunkäynnin ohjaajaa. Opettajista viisi ei vastannut kyselyyn, koska he eivät olleet tavoitettavissa kyselyn tekemisen ajankohtana.

Tutkimuksen tekemiseksi pyydettiin lupa Törnävän alakoululta tutkimuslupahakemuksella (LIITE 2). Lupa tutkimukselle saatiin maaliskuussa 2014. Kyselylomakkeen toteuttamiseksi lähetin Törnävän alakoulun opettajille ja ohjaajille saatekirjeen huhtikuussa 2014.

7.3 Aineiston analyysi

Kyselylomakkeen koostuessa avoimista kysymyksistä hyödynsin aineiston analyysissä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysia käyttämällä vastauksista oli mahdollista erottaa samankaltaisuudet ja eroavaisuudet. Näin ollen kuvailevan tiedon saaminen aineistosta oli mahdollista. (Janhonen & Nikkonen 2001, 360-377) Vastaukset analysoitiin ja pelkistettiin teemoittain tutkimusongelman mukaisesti.

Sisällönanalyysi on tutkimusaineiston tiivistämistä niin, että tutkittavissa olevaa ilmiötä voidaan kuvailla sekä lyhyesti että yleistävästi. Sisällönanalyysi mahdollistaa kerätyn aineiston havainnollistamisen sekä analysoinnin systemaattisesti. Tutkimusaineistosta eritellään samankaltaisuudet sekä eroavaisuudet ja käsitteet kategorisoidaan. Tutkimuksen tarkoitus määrittää käsitteet. Tavoitteena on analysoida kerättyä tietoa systemaattisesti ja objektiivisesti. Opinnäytetyössä käytin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. (Janhonen & Nikkonen 2001, 360-377)

Aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin kuuluvat aineiston pelkistäminen eli tiivistäminen ja ryhmittely, jossa aineisto käydään tarkasti läpi ja etsitään yhtenäisiä käsitteitä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa lopuksi erotellaan tutkimuksen kannalta oleellinen tieto ja jaetaan se kategorioihin käsitteiden mukaan. (Janhonen & Nikkonen 2001, 360-377)

Sisällön analyysin prosessi alkoi tässä opinnäytetyössä kyselylomakkeen vastaukset systemaattisesti ja aktiivisesti läpi lukien. En etsinyt vastauksista piilossa olevia viestejä luotettavuuden säilyttämiseksi vaan toin esiin vastaukset sellaisenaan kuin ne oli ilmaistu aineistossa. Aineistoa lukiessani esitin sille tarkentavia kysymyksiä ja loin näin pohjaa analyysille.

Induktiivisen sisällön analyysin mukaan pelkistin aineistosta ilmaisuja, jotka liittyivät tutkimuskysymyksiini. Keräsin tässä vaiheessa aineistosta löytyvät tutkimuskysymyksieni mukaiset vastaukset erilliselle paperille kysymysten järjestyksen mukaisesti. Ryhmittelin pelkistämäni ilmaisut teemoittain sekä muodostin yleiskäsitteiden avulla kuvauksen tutkimuskohteesta (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5). Pelkistettyjen ilmaisujen ryhmittelyn ja teemoihin jakamisen pyrin suorittamaan mahdollisimman tarkasti samoilla sanoilla kuin aineistossa käytettiin. Tässä vaiheessa suoritin aineistolle myös aineiston käsitteellistämistä muodostamalla ryhmille kategorioita.

Valitsemiani teemoja yhdistin muodostamalla niille yläkategorioita, kuten Törnävän alakoulun opiskeluympäristö, oppilaiden viihtyminen alakoulun tiloissa ja viihtyisän koulun määritelmä. Ensimmäinen kategoria Törnävän alakoulun ympäristö käsittelee kyselylomakkeen kysymykset 1-2. Oppilaiden viihtyminen alakoulun tiloissa kategorian alle sijoitin kysymysten 3-4 vastauksien kuvaukset. Viihtyisän koulun määritelmä kuvaa 5-6 kysymysten vastauksia. Kategorioiden nimeämisen apuna käytin deduktiivista päättelyä eli annoin kategorialle nimen, joka liittyi tutkimukseeni ja oli tuttu käsite tutkimuksessani. Sisällön analyysin prosessin mukaisesti pyrin pelkistämään aineiston ja muodostamaan siitä mahdollisimman tarkat kategoriat, jotka kuvasivat luotettavasti tutkivana olevaa ilmiötä (Kyngäs & Vanhanen 1999, 7). Aineistosta muodostetut kategoriat olivat tiiviisti yhteydessä aineistoon ja ne liittyivät niiden alle sijoitettuihin käsitteisiin. Taulukossa 1 on esitetty esimerkki sisällön analyysistä.

Alkuperäiset ilmaisut	Pelkistetyt ilmaisut	Teemat	Yläkategoriat
<p>”..tiloissa on puutetta ja oppilaat joutuvat olemaan ahtaissa...”</p> <p>”..pienet luokat ryhmän kokoon verrattuna..”</p> <p>”.. ahtaus on ongelma..”</p>	<p>Tilojen puutteellisuus</p> <p>Pienet luokat</p> <p>Ahtaus</p>	<p>Tilojen muokkausmahdollisuudet</p>	<p>Törnävän alakoulun opiskeluympäristö</p>

Taulukko 1. Esimerkki aineiston sisällön analyysistä.

8 Tulokset

8.1 Esikartoitus

Törnävän alakoulun päärakennuksessa ovat liikuntasali, tarvikevarastot, pukutilat, lämpökeskus, ruokasali ja kaksitoista luokkahuonetta. Alimmainen kerros on kärsinyt lämpökeskuksen kosteusvaurioista. Selkeimmin kosteusvauriot näkyvät poikien pukutiloissa.

Kalusteet ja tekniikka ovat uusittu ja luokissa sijaitsevat smartboard taulut, nykyaikaiset tietokoneet ja videotykit sekä kannettavat tietokoneet, joita on helppo liikutella sekä käyttää tarpeen mukaan. Owstonin (2007, 61-77) mukaan yhteiskunnassa koulutuksen tärkeäksi tehtäväksi on muodostunut opiskelijoiden taitojen kehitys, joilla selviää sosiaalisten ja teknillisten muutosten keskellä. Näin ollen on tärkeä pyrkiä tarjoamaan erilaisia välineitä, joita oppilaat käyttävät vapaa-aikanaanakin ja pyrkiä ohjaamaan heitä tietoviidakossa.

Tilojen verrattain moderni avaruus lisää kouluviihtyvyyttä. Koulun keskeinen sijainti vilkkaasti liikennöityjen teiden risteyksessä on otettu hyvin huomioon ja liikenteestä huolimatta oppilailla on koulussa turvallinen olo. Koulun alkamisaika on ajoitettu suurimman ruuhka-ajan ulkopuolelle ja koulukyyditykset ovat hyvin järjestetty. Koulun rakennusten turvallisuuteen on kiinnitetty huomiota valvontakameroilla, turvallisuuskansioilla ja pohjapiirustuksien esillä ololla, jotka myös oppilaiden on helppo hahmottaa.

Työterveyshuollon tarkastus koulun rakennuksille on suoritettu viimeksi tammi-kuussa 2014. Kouluterveydenhuolto oppaan (2002, 46) mukaan koulu yhteisön työolot tulee tutkia ja arvioida joka kolmas vuosi työterveyshuollon työpaikkaselvityksen käytänteiden mukaan.

Selkeiden havaittavissa olevat suorat fyysiset reaktiot koulun fyysisiin rakenteisiin näkyvät oppilaiden hengitystieongelmissa. Puutteellinen ilmanvaihto ja ilmanlaatu aiheuttavat osalle oppilaista päänsärkyä ja jatkuvaa nuhaa. Osalla opettajistakin on ollut samoja ongelmia.

Oppilaiden puheista ilmenevät myös luokkien koko suhteessa suureen oppilasmäärään ja sen vaikutukset koululaisten viihtyvyyteen. Suuret oppilasmäärät pienissä luokissa hankaloittavat järjestyksen muuttamista ja ahtaat tilat eivät anna mahdollisuuksia opetuksen muunneltavuudelle. Nuikkisen mukaan (2009, 108) koulujen tulee voida vastata yhteiskunnan muutosvaatimuksiin ja tilaratkaisujen tulisi olla yleispäteviä, joustavia ja ennen kaikkea muunneltavia. Joustavuudella tarkoitetaan erilaisia muunneltavia mahdollisuuksia järjestää lasten yhteistoiminta oppimiseksi. Näitä keinoja koululla ei ole käytössä.

Koulun työrauha koetaan hyväksi suurista luokkakoista huolimatta. Koulun myönteinen ja toisiaan arvostava ilmapiiri antaa jokaiselle mahdollisuuden toimia omana itsenään, jonka kautta työntekijät ovat motivoituneita ja jaksavat työssään. Ahosen (2008, 10) mukaan hyvä kouluilmapiiri saa oppilaat tuntemaan itsensä osaksi yhteisöä, lisää turvallisuuden tunnetta ja saa koulun näyttäytymään mukavana paikana. Tämä myös osaltaan kertoo miksi koululaisten antama palaute koulusta on positiivista ja kertoo, että he viihtyvät koulussa.

Koulun erilaiset projektit, kuten KiVa Koulu- sekä ILOA -projekti ja erilaiset teemapäivät luovat koululaisille, niin kuin myös henkilökunnalle vaihtelevuutta koulupäiviin. KiVa Koulu –hanke on Opetusministeriön rahoittama hanke koulukiusaamisen vähentämiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Projektin tavoitteena oli niin lasten ja nuorten, kuin koko kouluyhteisön fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen terveys sekä hyvinvointi. (Jakonen ym. 2001) ILOA –projekti on Törnävän koululla käynnissä oleva projekti yhteistyössä Seinäjoen ammattikorkeakoulun kanssa, joka sisältää terveyteen ja yhteisöllisyyteen liittyviä avainasioita.

8.2 Opettajien ja koulunohjaajien näkemys kouluympäristöstä

Kvalitatiivisen kyselylomakkeen kuusi avointa kysymystä käsittelivät Törnävän alakoulun opiskeluympäristöä, oppilaiden viihtymistä alakoulun tiloissa sekä viihtyisän koulun määritelmää. Kyselyyn vastanneet opettajat ja koulunohjaajat vastasivat kaikkiin esitettyihin kysymyksiin. Tuloksia kuvailen suorien lainauksien avulla alkuperäisestä aineistosta valittujen kategorioiden mukaisesti.

8.2.1 Törnävän alakoulun opiskeluympäristö

Törnävän alakoulun tilojen koettiin olevan pääsääntöisesti hyvässä kunnossa. Kyselyyn vastanneista opettajista ja koulunohjaajista kolmasosa kuvaili Törnävän alakoulun tiloja käyttökelpoisiksi. Luokkatilat koettiin viihtyisiksi ja mukaviksi. Koulun piha-alue kuvattiin viihtyisäksi ja oppilaille miellyttäväksi sekä turvalliseksi. Sisäilmaongelmat nousivat esiin vastauksista selvästi. Vastaajista neljäsosa oli sitä mieltä, että koulun ilmastointi on puutteellinen ja aiheuttaa sisäilmaongelmia. Aineistossa kuvattiin seuraavasti opiskeluympäristöä:

Mielestäni tilat ovat pääosin erittäin hyviä ja tilavia. Pääkoulun alakeran muutamissa tiloissa tulee kuitenkin huono olo huonon ilman takia. (Opettaja 2.)

Piha-alue erittäin viihtyisä. Pääkoulun sisäilmassa suuria ongelmia, haittaa työntekoa joka päivä. (Opettaja 8.)

Koulun tiloissa nähtiin parannusta vaativina osa-alueina ilmastointia ja kosteusvaurioista kärsineiden tilojen, kuten kellarin peruskorjausta. Opetustilojen koettiin olevan ahtaita suurille luokille, jonka vuoksi luokkatilojen muunneltavuus myös kärsi. Luokkatilojen ahtautta kuvattiin aineistossa seuraavasti:

Luokat ovat suurille luokille (n. 27-30 oppilasta) ahtaat. (Opettaja 6.)

Jotkin luokkatilat saisivat olla isompia, koska monissa luokissa paljon oppilaita. Ovat kuin ”sillit suolassa”. Paremmin muunneltavat tilat olisivat kivat. Luokissa on hankala vaihtaa järjestystä. (Opettaja 12.)

8.2.2 Oppilaiden viihtyminen alakoulun tiloissa

Negatiivisesti oppilaiden oppimiseen ja hyvinvointiin vaikuttavana tekijänä nähtiin sisäilman ongelmat. Luokkatilojen tunkkaisuus lisääntyy iltapäivää kohti ja kuumuus keväällä ja syksyllä on tukalaa. Sisäilman laadulla koettiin olevan myös suoria vaikutuksia oppilaissa ilmenneisiin fyysisiin oireisiin, kuten päänsärkyyn, joka on suorassa yhteydessä keskittymiskyvyn alenemiseen. Osa kyselyyn vastanneis-

ta opettajista ja koulunohjaajista koki oppilaiden kärsivän fyysisistä oireista, kuten päänsärystä ja hengitystieoireista sisäilmaongelmien takia. Aineistosta ilmeni oppilaiden terveydellisiä ongelmia sisäilmasta johtuen:

Oppilailla päänsärkyä, keskittymiskyvyn vaikeutta, limakalvojen oireilua, fyysisiä oireita, jotka vaikeuttavat keskittymistä. (Opettaja 4.)

Toisena suurena haittana koulun tiloissa koettiin niiden ahtaus. Koettiin, että tilojen ahtaus vaikuttaa negatiivisesti oppilaiden oppimiseen ilmenemällä metelöintinä ja keskittymisvaikeuksina. Kuvaamataidon ja musiikin opetuksen puutteelliset tilat koettiin rajoittavan oppilaiden oppimista kuudesosan vastaajan mukaan. Tilojen muunneltavuus koettiin ongelmaksi yhdessä ahtauden kanssa. Tilojen koettiin rajoittavan erilaisten oppimisympäristöjen järjestämistä ja oppilaiden istumajärjestyksen muunneltavuutta. Tilojen muunneltavuutta kuvattiin seuraavasti:

Jos olisi pienemmät ryhmät TAI enemmän neliöitä luokassa niin pultit eivät täyttäisi koko tilaa täyteen. Silloin voisi toteuttaa opetusta eri tavoilla, nyt ahtaus rajoittaa opetuksellisia ratkaisuja. (Opettaja 11.)

Opettajista ja koulunohjaajista yli puolet kokivat oppilaiden viihtyvän koulun tiloissa ahtaudesta ja sisäilmaongelmista huolimatta. Koulun piha-alueen koettiin olevan aktivoiva ja virikkeellinen sekä vaikuttavan positiivisesti oppilaiden kouluhyvinvointiin vastaajien mielestä. Piha-aluetta kuvailtiin seuraavasti:

Piha inspiroi liikkumaan. (Koulunkäynninohjaaja 5.)

Koulu on viihtyisä ja nykyaikainen. (Opettaja 7.)

8.2.3 Viihtyisän koulun määritelmä

Viihtyisän koulun määrittäessä esiin nousivat tilavuus, sekä siihen liittyvä ilmavuus sekä avaruus. Koulurakennuksen tilavuus koettiin olevan yksi viihtyisän koulun tekijöistä. Valoisuuden, siisteyden ja värien koettiin lisäävän niin oppilaiden kuin opettajien viihtyvyyttä. Yhteisiä tiloja ja tilojen muunneltavuutta opettajat ja koulunohjaajat arvostivat. Tilojen riittävä valaistus, kouluympäristön turvallisuus ja värien käyttö nousivat esiin viihtyisää koulua määriteltäessä. Sisäilman

merkitystä painotettiin kouluviihtyvyydessä. Kyselylomakkeen vastaajien mukaan koulun viihtyvyyttä lisää hyvä sisäilma. Viihtyisän koulun ominaisuuksiksi opettajat nostivat mm.

Viihtyisässä koulussa on tilaa, hyvä sisäilma, erilaisia virikkeitä oppimiseen ja ulkona on tarpeeksi virikkeitä välitunneilla leikkimiseen. (Opettaja 7.)

Riittävä/terve sisäilma. Mahdollisuuksia jakautua erillisiin pienempiin tiloihin ryhmittöihin. (Opettaja 11.)

9 Pohdinta

Opinnäytetyötäni aloin työstämään tammikuussa 2014 miettimällä opinnäytetyöksi sopivia aiheita. Koululaisten hyvinvointi oli alusta asti aihe, joka kiinnosti. Kouluhyvinvoinnista saa tutkimustulosten ja kansainvälisten tutkimuksien kautta ristiriitaisen kuvan Suomen tilanteesta. Suomalaisen koulun menestyksen lasku kansainvälisessä PISA 2012 tutkimuksessa sai paljon julkisuutta. Tuloksien heikkeneminen opintoaineissa ja erityisesti suomalaisten oppilaiden kouluviihtyvyyden kokeminen maailman viidenneksi heikoimmaksi antoi aihetta ajattelulle. Erityisesti minua kiinnosti kouluterveydenhoitajan mahdollisuudet vaikuttaa kouluviihtyvyyteen.

Opinnäytetyön aihe rajautui koskemaan fyysisten rakenteiden merkitystä koululaisten hyvinvoinnille. Pyrin aiheellani kiinnittämään opettajien huomiota koulun jo määrättyihin ominaisuuksiin ja niiden hyödyntämiseen opettamisessa. Lähestyin kouluhyvinvointia uudesta näkökulmasta ja halusin tuoda esille tämän näkökulman ILOA –projektin yhteistyökumppanillemme Törnävän alakoululle. Opinnäytetyön näkökulmaksi halusin ottaa terveydenhoitajan näkökulman, jotta valmistuvana terveydenhoitajana saisin työstäni mahdollisimman paljon apua tulevaan työhöni.

Opinnäytetyön koko prosessiin aikaa meni noin vuosi. Prosessin aloittaminen oli minulle mielenkiintoinen, koska olin juuri tammikuussa 2013 aloittanut opinnot Seinäjoen ammattikorkeakoulussa. Tiedonhaussa opettelin Seinäjoen ammattikorkeakoulun korkeakoulukirjaston käyttöä, jonka myötä tutuksi tulivat erilaiset tietokannat ja tiedonhakumenetelmät. Tiedonhaku oli mielenkiintoista ja sen aikana aiheeni sai selkeämmät raamit sekä mitä enemmän tietoa pääsin keräämään ja sisäistämään, sitä tärkeämmäksi opinnäytetyöni aihe minulle tuli. Kyselylomakkeen laatiminen keräämääni tiedon perusteella jo niin alkuvaiheessa oli hieman hankalaa. Kysymyksien muotoilu olisi vaatinut paremman perehtymisen aiheeseen. Lomake sai kuitenkin positiivisen vastaanoton Törnävän alakoululla ja sain sen avulla kiitettävästi tietoa alakoulun fyysisistä rakenteista ja niiden merkityksestä kouluhyvinvointiin.

Törnävän alakoulun opettajille teettämäni kyselylomakkeen tulokset noudattivat samaa kaavaa aikaisempien tutkimusten kanssa siitä, mikä vaikuttaa lopulta kouluviihtyvyyteen niin henkilökunnan kuin opettajien kannalta. Tutkimuksessani pys-

tyin nostamaan esille koulun viihtyvyyteen vaikuttavia epäkohtia ja tuomaan ne ilmi, jotta niihin voitaisiin tulevaisuudessa panostaa ja näin ollen vaikuttaa oppilaiden hyvinvoinnin parantamiseksi.

Esiin nousevia epäkohtia olivat muun muassa sisäilmanlaatu sekä tilojen kokoon liittyvät ongelmat. Ilmanlaadun ja tilankäytön ongelmat ja niiden vaikutukset kouluviihtyvyyteen nousivat esille jo tutkiessani aiheeseen liittyviä julkaisuja ja tutkimuksia esimerkiksi Nuikkisen (2009) ja Palonevan (2008) tekemissä tutkimuksissa.

Opinnäytetyöprosessi oli itselleni ensimmäinen laaja kirjallinen tuotos ja sen tuottamiseksi sainkin hyvin apua opinnäytetyön ohjaajiltani. Opinnäytetyötä varten hankin tutkimusluvan Törnävän alakoulun rehtorilta. Prosessissa otin huomioon tutkimuksen eettisyyden tiedonhausta asti. Lähteinä käytin tarkasti valittuja alkupe räisiä lähteitä, jotka pitävät sisällään tutkittua luotettavaa tietoa. Tietoa pystyin soveltamaan omassa tutkimuksessani, joka osaltaan varmistaa tutkimuksen luotettavuuden. Opinnäytetyössä ei ole mainittu tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden nimiä eikä esikartoituksesta käy ilmi haastateltavia, joita pystyisi tunnistamaan eli anonymiteetti on säilynyt. Opinnäytetyö opetti minulle tutkimusprosessin hallintaa ja syvensi ammatillista osaamistani terveydenhoitajana.

10 Johtopäätökset

Nuikkisen mukaan (2005, 107) opiskeluympäristö on pedagoginen väline muotojensa, tilojensa, volyyminsa, väriensä, rakennusmateriaaliensa ja tekstuurinsa kautta. Hyödyntääkseen tämän pedagogisen välineen tiloihin kaivattaisiinkin muunneltavuutta.

Sisäilmanlaatua koskeviin ongelmiin täytyy alakoululla puuttua. Oppilaiden ja opettajien oireilu on selvä merkki ilmastoinnin puutteellisuudesta. Ilmanlaadun vaikutus oppimiseen on merkittävä. Keskittymiskyvyn herpaantuminen, väsyminen ja melu vaikuttavat kaikkien kouluhyvinvointiin.

Kouluterveydenhuolto 2002 – Opas kouluterveydenhuollolle, peruskouluille ja kunnille (Stakes 2002, 47) mukaan sisäilman parantamisen hyväksi yhteistyötä tulisi tehdä koulun, kiinteistöhuollon, kunnossapitoyksikön, työsuojelun, kouluterveydenhuollon sekä työterveyshuollon kesken, joiden kaikkien yhteinen projekti sisäilman laadun parantaminen tulisi olla. Sisäilmaongelmia epäiltäessä olisi perusteltua tehdä kaikkien osapuolten kanssa suunnitelma rakennuksen kuntotutkimuksesta, oireilevien henkilöiden tutkimisesta ja seurannasta sekä muista toimenpiteistä. (Stakes 2002, 47)

Luokkien rajallinen koko ja suuret oppilasmäärät estävät luokkatilojen muokkaamisen. Muokkaamisesta esimerkkeinä ovat pulpettien järjestyksen vaihtaminen sekä opettajan pöydän sijoitus. Nämä ovat seikkoja, jotka olennaisesti vaikuttavat oppilaiden kouluviihtyvyyteen ja –hyvinvointiin. Kuuskorven (2012, 104) mukaan koulun eri oppimisprosessien uudistuminen niin opetuksellisesti kuin teknologisesti, tulee myös fyysisen oppimisympäristön pystyä muokkautumaan rakenteellisesti yhä kohti joustavampia ja muunneltavampia tilamuotoja. Näin ollen olisikin tärkeää kiinnittää huomiota tilojen muunneltavuuteen ja muokkaamiseen oppilaslähtöisesti.

Koulun kellaritilojen, lämpökeskuksen sekä alakerran pukuhuoneiden kosteusvauriot tulisi korjata mahdollisimman pian. Kosteusvaurioiden kehittyminen ja muuttuminen mahdolliseksi homeeksi aiheuttaa huomattavia määriä sairauksia ja haittoja oppilaille sekä henkilökunnalle. Savilahden (2009, 51) kosteusvaurioista kertovan tutkimuksen mukaan oppilaiden terveydentila parani huomattavasti kosteus-

vaurioista kärsineen koulun korjausten jälkeen. Tämä näkyi niin lääkärikäyntimäärien kuin antibioottikuurien määräämisen vähenemisenä.

Hengitystieoireiden riskiä lisäävät todistetusti sisätilahomeet, mutta aikuisille hie-
man vähemmissä määrin. Homekouluissa opiskelleilla lapsilla on todettu olevan
enemmän korvatulehduksia, astmaa ja muita allergisia sairauksia. (Savilahti 2009,
22-23, 51.)

Toimintaehdotuksia Törnävän alakoululle ovat muun muassa sisäilman laatuun
huomion kiinnittäminen sekä mahdollisten parannusten tekeminen sisäilmanlaa-
dun hyväksi. Työterveyshuollon tarkastuksissa olisi mielestäni aiheellista ottaa
kanta sisäilman laatuun ja sen riittävyteen. Samoin valaistus luokissa tulisi tar-
kastaa.

Nuikkisen (2009) väitöstutkimuksen tarkastelun kohteena ollut fyysisen ympäristön
merkitys oppilaiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin selvitteli kouluympäristön
merkitystä. Tutkimuksessa perehdyttiin voiko koulurakennuksen suunnittelulla
edistää fyysisen terveyden lisäksi myös psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia tuke-
vaa opiskelu- ja työympäristöä. Teemana tutkimuksesta nousi esiin kouluraken-
nusten käyttäjien aktiivinen rooli jo suunnitteluvaiheessa. Tärkeää oli ottaa myös
heidän kokemuksellinen tieto koulurakennuksen käyttäjinä huomioon. Näin suosit-
telisin tehtäväksi myös Törnävän alakoululla.

Luokkatilojen viihtyvyyden parantamiseksi ja pienten tilojen ongelmien kanssa pai-
niessa olisi tärkeää antaa puheenvuoro oppilaille. Miten he järjestäisivät opetusti-
lan istumajärjestyksen ja opetustilaisuuden. Näin ollen myös oppilaita itseään osal-
listettaisiin, jota korostetaan myös Opetushallituksen uudessa opetussuunnitel-
massa (2014).

Koululaisten hyvinvointia tukevista ja turvallisuuden tunnetta luovista asioista ulko-
kohtaiset haitat, kuten epäterveet koulurakennukset ovat yksi merkittävä seikka
koulussa viihtymättömyyden tunteen aiheuttamiseen. Harisen ja Halmen (2012)
tutkimuksessa korostetaan näihin asioihin vaikuttamista oppilaiden näkökulmasta.
Jos koulujen toimivuutta ja helppohoitoisuutta suunnitellessa ei ole otettu huomi-
oon käyttäjien näkökantaa heidän mielestä ankeat ja epäesteettiset ratkaisut luo-
vat viihtymättömyyden ilmapiiriä. Tämäkin tutkimus siis tukee juuri oppilaiden osal-

listamista ja koulun ilmanlaadun parantamista oppilaiden kokonaisvaltaisen viihtyvyyden takaamiseksi.

Jatkotutkimuksen kohteeksi opinnäytetyön pohjalta ja tekemäni tutkimustyön nojalta voisin suositella Törnävän alakoululle uutta tutkimusta, kun edellä mainitut epäkohdat saataisiin korjattua. Mielenkiintoista olisi päästä näkemään vaikuttavatko parannukset, joiden tarvetta ilmeni tutkimuksessani, koulun henkilökunnan tai oppilaiden viihtyvyyteen.

LÄHTEET

- Ahonen, A. 2008. Koulussa ei viihdytä, mutta miksi. Pohjoisuomalaisten oppilaiden kouluviihtyvyyttä selittävien tekijöiden tarkastelua. Teoksessa M. Lairio, H. L. T.
- Allardt, E. 1998. Hyvinvointitutkimus ja elämänpolitiikka. Teoksessa J. P. Roos & T. Hoikkala (toim.) Elämänpolitiikka. Tampere: Gaudeamus, 34-53.
- Fattore, Toby, Mason, Jan & Watson, Elizabeth. 2007. Children's Conceptualisation(s) of their Well-being. *Social Indicators Research* (80), 5–29.
- Finlex. Oppivelvollisuus sekä oppilaan oikeudet ja velvollisuudet. 29 § [Viitattu 28.7.2014]. Saatavana: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/#L7P29>
- Gordon, Tuula., Lahelma, Elina & Tolonen, Tarja. 1995. "Koulu on kuin..." Metaforat fyysisen koulun analysoinnin välineenä. *Nuorisotutkimus* 13.
- Haapasalo, Ilona, Välimaa, Raili & Kannas, Lasse. 2010. How Comprehensive School Students Perceive their Psychosocial School Environment. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 133-150.
- Hakulinen-Viitanen, T., Hietanen-Peltola, M., Hastrup, A., Wallin, M. & Pelkonen, M. 2012. Ohjeistus äitiys- ja lastenneuvolatoimintaan sekä kouluterveydenhuoltoon. *Opas 22*. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Harinen, P. & Halme, J. 2012. Hyvä, paha koulu, kouluhyvinvointia hakemassa. Unicef. Nuorisoverkkotutkimus verkkojulkaisuja 56. Helsinki: Unigrafia Oy
- Hirsjärvi, S., Remes, R & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Holopainen, P. & Lehkonen, P. 1994. Kohti oppimista tukevaa kouluympäristöä. Teoksessa H. Peltonen (toim.) *Koulu terveyden arvoitusta pohtimassa*. Helsinki: Opetushallitus, 17-23.
- Jakonen, S., Tervonen, E., Moilanen, A., Eskelinen, M., Kallinen, S., Kähkönen, E., Pekkonen, P., Hiltunen, T. & Tossavainen, K. 2001. Terveys ja hyvinvointi koulu yhteisössä – KiVa Koulu –kehittämishankkeen (1996-2000) toiminta ja arviointi. Itä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 4.

Janhonen, S. & Nikkonen, M. 2001. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY.

Konu, Anne (2002) Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Tampereen yliopisto: Lääketieteellinen tiedekunta.

Kunnari, E. 2008. Kohti ulkorajoja. Lukion toimintakulttuurikuvaus äohjauksen ja johtamisen näkökulmasta. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Käyttätymistieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Tutkimuksia 289.

Kuuskorpi, M. 2012. Tulevaisuuden fyysinen oppimisympäristö. Käyttäjä lähtöinen muunneltava ja joustava opetustila. Kasvatustieteiden tiedekunta. Turun yliopisto.

Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1999. Sisällön analyysi. Hoitotiede 11 (1), 3-12.

Linnakylä, Pirjo & Malin, Antero (1997) Oppilaiden profiloituminen kouluviihtyvyyden arvioinnissa. Kasvatus 28(2), 112–127.

Mannerheiminlastensuojeluliitto. Hyvä alku koulutielle- opas. 2014. [Viitattu 17.9.2014]. Saatavana: http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/28105639da025ee420cdc4140fe7c2c3/1410956882/application/pdf/21798866/Hyva_alku_koulutielle2014.pdf

Mannerheiminlastensuojeluliitto. Vanhempainnetti. 2014. Tietokulma. [Viitattu 17.9.2014]. Saatavana: <http://www.mll.fi/vanhempainnetti/ika/6-9/>

Nuikkinen, K. 2005. Oppimaisema.fi. [Viitattu 5.3.2014]. Saatavana: http://oppimaisema.fi/oivalluksia/terveellinen_ja_turvallinen_koulunuikkinen_kaisa

Opetushallitus. Paaso, A. & Korento, K. Osaava opettaja 2010-2012. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstön osaaminen. Loppuraportti. Saatavana: http://www.oph.fi/download/122130_Osaava_opettaja_2010-2020.pdf

Opetushallitus. 2014. Opetussuunnitelma 2016. [Viitattu 21.11.2014]. Saatavana: <http://www.oph.fi/ops2016>

Opetustoimi. Opetustoimen turvallisuusopas. Fyysinen oppimisympäristö. [Viitattu 20.12.2014]. Saatavana:

http://www.oph.fi/opetustoimen_turvallisuusopas/turvallisuuden_osa-alueita/fyysinen_oppimisymparisto

Oulun kaupunki 2004. Melulähteitä. [Viitattu 14.11.2014]. Saatavana: <http://www.ouka.fi/ymparisto/rumore/mate/opas/lahteet/htm>

Ownston, R. 2007. Contextual factors that sustain innovative pedagogical practice using technology: An international study. *The journal of educational change*, 8/1, 61-77.

Paloneva, P. 2008. Kouluviihtyvyydestä kouluhyvinvointiin. Pro gradu. Kasvatustieteiden laitos. Tampere: Tampereen Yliopisto.

Peters, S. 2010. Literature Review: Transition from early childhood education to school. Wellington: New Zealand Ministry of Education. Saatavana: <http://www.educationcounts.govt.nz/publications/ece/78823>

Peippo, A. 2006. Varhaisnuorten terveystottumukset ja koulunkäynti. Pro gradu. Hoitotieteen laitos. Tampere: Tampereen Yliopisto

Saarni, L. 2009. Kontrolloitu interventiotutkimus koulutyöpisteiden vaikutuksista koululaisten tuki- ja liikuntaelinten terveyteen. Väitöskirja. Terveystieteen laitos. Tampere: Tampereen yliopisto

Savilahti, R. 2009. Water damages in an elementary school: respiratory symptoms and atopy among children. One year follow-up after renovation. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Savola, E. 2006. Koulu yhteisön terveyden edistämiseen liittyviä säädöksiä ja suosituksia: tukimateriaali koulu yhteisön terveyst- ja hyvinvointiohjelman suunnitteluun. TEK: n julkaisu no. 3 Helsinki. Terveyden edistämisen keskus 2006.

Seinäjäki. Varhaiskasvatus ja -koulutus. 2014. Törnävän koulu. [Viitattu 20.8.2014]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/varhaiskasvatusjakoulutus/perusopetus/alakoulut/tornavankoulu/koulunesittely.html>

Stakes & Sosiaali- ja terveysministeriö. 2002. Kouluterveydenhuolto 2002. Opas kouluterveydenhuollolle, peruskouluille ja kunnille. Stakes, Oppaita 51. Helsinki: Stakes

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Kouluterveyskyselyn tulokset 2000-2013. [Viitattu 24.11.2014]. Saatavana: <http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset>

Uitti, J. 2014. Hyvä työterveyshuolto käytäntö. Työterveyslaitos.

Vahtivuori, S., Wager, P. & Passi, A. 1999. "Opettaja, opettaja, teletimi "Tellus kutsuu..." kohti yhteisöllistä opiskelua virtuaalikoulussa. Kasvatus 30 (3), 265–278

LIITTEET

Liite 1. Kvalitatiivinen kyselylomake

Liite2.Tutkimuslupahakemus

Liite 2 Kvalitatiivinen kyselylomake Törnävän alakoulun opettajille ja ohjaajille

Kyselyn laatija Meeri Sipiläinen

Liittyen opinnäytetyöhöni kouluympäristön fyysiset rakenteet ja niiden vaikutus kouluhyvinvointiin.

Vastaa kysymyksiin avoimesti. Vastaukset ovat luottamuksellisia. Hyödynnän tuloksia opinnäytetyössäni. Vastauksiesi avulla kartoitan yleisiä mielipiteitä koulutilojen merkityksestä kouluhyvinvointiin ja vastauksesi on tärkeä minulle.

1. Millaiseksi koet Törnävän alakoulun tilat?

2. Mitä parannettavaa koulun tiloissa olisi koululaisten kouluhyvinvointia miettien?

3. Miten koet oppilaiden viihtyvän koulun tiloissa, tukevatko tilat oppimista?

4. Vaikuttavatko koulun tilat oppilaiden oppimiseen:

Positiivisesti, miksi?

Negatiivisesti, miksi?

5. Mitä sinulle tulee mieleen viihtyisästä koulusta? Kuvaile muutamalla sanalla.

6. Onko sinulla jotain mielipiteitä, ideoita tai toteamuksia liittyen koululaisten kouluhyvinvointiin?

KIITOS vastauksistasi!